

Michael D. Elliot, June, 2011

Libellus responsionum (Copenhagen 58)

This transcription of the *Libellus responsionum* from Copenhagen, Kongelige Bibliotek, Ny Kgl. Sam. 58 (8°), was made for the *Carolingian Canon Law* project, and as such complies with the conventions stipulated by the project's guidelines

(<http://ccl.rch.uky.edu/guidelines/guidelinestr.html>).

[f. 86v] ...

RESCRIPTUM BEATI GREGORII PAPE. AD AGUSTINUM EPISCOPUM;

Quem saxonia in prædicatione direxerat. inter cetera et ad locum. per dilectissimus filius meus [f. 87r] laurentium presbiterum. et petrum monachum fraternitatis tuę scripta suscepi. in quibus me de multis capitulis requirere curasti. Sed quia prædicti filii mei podagre. inuenirent doloribus afflictum. et cum urguerint citius se demitti. ita relaxati sunt. ut in eodem me dolorum afflictionem relinquerint. Singulis quibusque capitulis ut debui. latius respondere non ualui;

I. CAPITULUM

De episcopis. qualiter cum suis [f. 87v] clericis conuersentur uel de his que fidelium oblationibus accedunt altario quanto debent fieri portiones. Et qualiter episcopi. in ecclesia. agere debeant. Sacra scriptura testatur quod. bene te nosse non dubium est. Et specialiter beati pauli ad timotheum epistolę in quibus erudire studiu. qualiter eum in domo dei oportuisset conuersari. Mos enim sedis apostolice est. ut ordinatis præcepta traderent. [f. 88r] et ex omni stipendio quod accidit. quattuor debeant fieri portiones Vna. uidelicet episcopo et familię propter hospitalitatem. atque susceptionem. Alia clero. Tertia pauperibus Quarta ecclesiis reparandis. Sed quia tua fraternitas monasteriis regulis erudita. seorsum uiuere non debet. clericis suis in ecclesia anglorum que auctore deo nuper adhuc ad fidem perducta est Hanc debet conuersionem instituere. que initio [f. 88v] nascentes ecclesię fuit patribus nostris. in quibus nullus eorum ex his que possedebant aliquid suum esse dicebant. sed erat illis omnia communia. {Act 4, 32} si qui uero clerici sunt extra sacros ordines constituti qui se continere non possunt sortire uxores debent et stipendia sua exterius accipere. quia et de hisdem patribus de quibus præfati sumus nouimus scribitum. quia deuidebatur singulis prout cuique opus erat. {Act 4, 35} De eorum [f. 89r] quoque stipendio cogitandum sit atque prouidendum est. ut sub ecclesiastica regula sunt tenendi. ut bonis moribus uiuant et canendis psalmis inuigilent. et ab omnibus inlicitis cor et linguam et corpus deo auctore conseruent. commune uita uiuentibus Iam de faciendis portionibus uel. exhibenda hospitalitate [f. 89v] adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum quod superest in causis piis ac relegendis erogandum est. dominum magistro omnium dicentem. Quod superest. date elemosinam et ecce omnia munda sunt uobis. {Lc 11, 41}

II. CAPITULO;

Cum una sit fides. sunt ecclesiarum diuersae consuetudines. Et aliter consuetudo missarum in sancta romana ecclesia. atque aliter. in galliarum ecclesiis. tenetur; Nouit frater[f. 90r]nitas tua romanę ecclesię consuetudinem in qua se meminit. nutritam ualde amabilem te habeat. Sed mihi placet. ut siue in romana siue in galliarum siue in qualibet ecclesia. aliquid inuenisti quod plus omnipotenti. deo posset placere. sollicite elegas et in anglorum ecclesia. que adhuc noua est ad fidem institutione præcipua quam de multis ecclesiis collegere potueris infundas; Non enim [f. 90v] pro locis res. sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis que pia. que regulam. que recta sunt elegas. et haec quasi in uasculo collecto aput anglorum mens in consuetudinem depone.

III. CAPITULO;

Obsecro quid pati debeat si quis aliquid de ecclesia furto abstulerit hoc tua fraternitas ex persona furis pensare potest qualiter ualeant corrigi; Sunt enim quidam qui habent[f. 91r]tes subsidia furtum perpetrant. Et sunt alii qui hac in re ex inopia delinquant. Unde necesse est ut quidam damnis quidam uero uerberibus et quidam districtius. quidam enim lenius corrigatur. Et cum paulo districtius. agitur ex caritate agendum est. non ex furore. quia ipse hoc præstatur qui corrigitur ne gehennę ignibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus sicut boni patres car[f. 91v]nalibus filiis solent quos et pro culpis uerberibus feriunt. et tamen ipsos quos doloribus affligunt habere heredes querunt et que possident. ipsis seruent quos irati insequi uidentur. Haec ergo caritas in mente tenenda est. et ipsa modum correctionis dictat. Ita ut mens extra. rationis regulam. omnino nihil faciat. Adde etiam quomodo ea que furto de ecclesiis abstulerint reddere debeant [f. 92r] sed absit ne ecclesia. cum augmento recipiat quod de terrenis rebus uidetur amittere et lucra de uanis querere;

III. CAPITULO.

Si loquiquitas itineres magna interiacet. ut episcopi. non facile ualeant conuenire. an debeant {corr. debeant} sine aliorum episcoporum præsentia episcopum ordinare. Et quidem in anglorum ecclesia in qua adhuc. tu solus episcopus inueniris. ordinare episcopum non aliter sine episcopis potest. Nam quando de gallis episcopi [f. 92v] ueniunt qui ordinatione episcopo testes adsistant. Sed fraternitatem tuam ita uolumus episcopum ordinare ut ipsi sibi episcopi longo interuallo minime disiungantur. quatenus nulla sit necessitas ut ordinatione episcopi pastores

Michael D. Elliot, June, 2011

Libellus responsionum (Copenhagen 58)

quoque aliquorum praesentia ualde est utilis facillime debeant conuenire. Cum igitur auctore deo. ita fuerint episcopi in propinquis sibi locis ordinati per omnia episcoporum ordinatio [f. 93r] sine adgregatis tribus uel. IIII. episcopis fieri non debet. nam in ipsis rebus spiritualibus aut sapienter aut maturi disponantur. Exemplum trahere a rebus etiam carnalibus possumus. Certe enim cum coniugia in mundo celebrantur. coniugiati quique conuocantur. ut qui in uia iam. coniugii processerunt. in subsequenti quoque cupulae gaudio misceantur. Cur. ergo non nubant. in hac spiritale ordinatione [f. 93v] qui per sacrum mysterium homo deo coniungitur talis conueniant qui uel in profecto ordinatis episcopis gaudeant. uel pro eius custodia omnipotenti domino preces pariter fundant;

V. CAPITULO;

Qualiter debemus cum galliarum atque brittanorum episcopis agere. In galliarum episcopis unam tibi auctoritatem tribuimus. quia ab antiquis prodiscessorum meorum temporibus [f. 94r] pallium. arilatensis episcopus accepit. quem nos priuare auctoritate perceptam minime debemus. Si igitur contingat ut fraternitas tua ad galliarum prouinciam transeat. cum eodem aretense episcopo debet. agere. qualiter si que non in episcopis uitia corrigantur. qui se forte in discipline rigore tepidus existat. tuę fraternitatis zelo accendendus est. Cui etiam epistolas fecimus ut cum tuę sanctita[f. 94v]tis presentia in gallis et ipse tota mente subueniat. et que sunt creatoris nostri. iussione contraria ab episcoporum. moribus conpescat. ipse enim extra auctoritatem propriam episcopum galliarum iudicare non poteris sed suadendo blandiendo bona quoque tua opera eorum imitatione monstrando. prauorum mentes ad sanctitatis studium reforma. quia scribuntur est in lege. Per alienam messem transi[f. 95r]ens falcem mittere non debet. sed manu spicas conterere et manducare. {cf. Dt 23, 25} Falcem enim iudicii non potes in ea segete que alterius uidetur esse commissa. Sed per affectum boni operis frumenta dominica uitiorum suorum paleas expolia et in ecclesię corpore monendo et persuadendo quasi manendo conuerte. Quidquid uero ex auctoritate agendum est cum predicto arelatense episcopo agatur. nec pre[f. 95v]termitti possit hoc quod antiqua patrum constitutio inuenit. Brittanorum uero omnes episcopos tuę fraternitati commisimus. ut indocti doceantur. infirmi persuasione roborentur. persuasi. auctoritate corrigantur.

Obsecro ut reliquię sancti syxti nobis transmittantur. Fecimus que petisti ut quatenus populo qui in loco martyris corpus dicitur uenerare quia tuę fraternitati uerum sancta sit. uidetur [f. 96r]

incertum sanctissimi et probatissimi martyris beneficia suscipiens. colere incerta non debeat. Mihi tamen uidetur quasi corpus quod a populo esse cuius martyris creditur. nullis hic miraculis corruscare. et neque aliquis de antiquoribus {sic} existunt. qui se a parentibus passionis eius ordinem audisse fateantur. Ita reliquię quas petistis seorsum condite sunt. ut locus in quo p̄fatum corpus [f. 96v] modis omnibus obstruatur. nec permittatur populus certum deserere. et incertum uenerari.

VI. CAPITULO

Requisisti. si debent duo germani fratres singulas sorores accipere quę sunt ab illis longa progenie generati. Sed hoc fieri modis omnibus licet. ne quicquam in sacris eloquiis inuenitur. quod huic capitulo contradixisse uideatur. addens quia. in anglorum gente nuuercis et cognatis libere [f. 97r] misceantur. Sed sancta lex prohibet cognationis turpitudine reuelari. Cum nuuerca autem miscere grauis est facinus. quia in lege scribuntur est. Turpitudinem patris tui non reuelabis {Lv 18, 7} Neque enim patris turpitudinis filius reuelare potest. Sed quia scriptum est. erunt duo in carne una. Qui turpitudinem nuuerce que una caro cum patre fuit [f. 97v] reuelare presumpserit profecto patris turpitudine reuelauit. Cum cognata quoque misceri prohibitus est. quia per coniunctionem priorum caro fratris fuerat effecta. Pro qua. re. etiam iohannis baptista capite truncatus est. et sancto martyrio consummatus. Cui non est dictum ut christum negaret. et pro christi confessione occisus est. Sed quia isdem [f. 98r] dominus deus noster iesus christus dixerat. Ego sum ueritas. {Io 14, 6} Quia pro ueritate iohannis occisus est. uidelicet pro christo sanguinem fu[*]it. {corr. fudit} Quia uero sunt multi in anglorum gente qui dum adhuc in infidelitate posite essent. huic nefando coniugio dicuntur admixti. ad fidem uenientis admonendi sunt. ut se. absteneant et graue peccatum agnoscant. tremendum dei iudicium timeant. ne pro carnali dilectione [f. 98v] tormentę ęternę cruciatus incurrat. non tamen pro hac re. sacre corporis ac sanguinis domini communionem priuandi sunt. Ne in eis illa ulcisci. uideamus in quibus se per ignorantiam ante lauacrum baptismatis adstrinxerunt. In hoc enim tempore sancta ecclesia. quedam per feruorem corripit quedam mansuetudinem tolerat quedam per considerationem dissimulat. ut sepe malum quod aduersatur [f. 99r] portando et dissimulando conpescat. Omnis autem qui ad fidem ueniunt admonendi sunt. ne tale audeant perpetrare. Si que enim perpetraverint corporis et sanguinis domini communionem priuandi sunt. quia sicut in his qui

per ignorantiam fecerunt culpa aliquatenus toleranda est. Ita in his fortiter insequenda. qui non metuvnt sciendo praeuaricare.

VII. CAPITULO

Requisisti. si pregnans mulier [f. 99v] debeat baptizari. aut postquam genuerit. post quantum tempore possit ecclesia intrare aut etiam baptizare ut ne morte occupetur quod genuerit. Post quod dies hoc liceat sacri baptismatis sacramentum percipere. aut post quantum temporis huic uir suus possit in carnis copulatione coniungi; Requisisti ut si menstrua consuetudine tenetur. aut in ecclesia intrare ei liceat. ut sa[f. 100r]creꝝ communionis. sacramenta percipere. aut uir suꝝ coniugi permixtus priusquam labetur aqua si ecclesia possit intrare. uel. etiam ad mysterium sancte communionis accedere. queꝝ omnia aput. anglorum gentem fraternitatem tuam arbitror requisitum. Cui. iam te responsum reddidisse non ambigo. sed hoc quod ipse dicere et sentire potuisti. credo quia mea apud te uolueris responsione [f. 100v] firmari. Mulier etenim pregnans cur non debeat baptizari. cum non sit. ante dei oculos culpa aliqua fecunditas carnis. Nam cum primi parentes nostri. in paradiso deliquissent. immortalitate quam acciperant recto dei iudicio perdiderunt. Sed quia isdem omnipotens deus humanum genus in culpa sua funditus extinguere noluit. et immortalitatem homini pro peccato suo abstulit. Et tamen pro benignita[f. 101r]te suae pietatis fecunditatem subulis reseruauit. Quod ergo in natura humana ex omnipotentis. dei dono seruatum est. qua ratione poterit sacri baptismatis gratia prohiberi. In illo quippe mysterio in quo omnis culpa funditus extinguitur. ualde stultum est. si nodum {sic} gratiꝝ contradicere posse uideatur. Cum uero enix {corr. enixa} fuerit mulier pos {sic} quod debeat dies ecclesia intrare. Testamenti uete[f. 101v]ris preꝑtione dedicisti. ut pro masculino diebus XXXIII. pro femina autem diebus LXVI. debeat abstinere. {Lv 12, 4–5} Quod tamen sciendum est. quia in mysterio eterno. si ora eadem qua genuerat. actura gratias intret ecclesiam nullo peccato pondere grauatur. Uoluptas enim carnis non dolor in culpa est. in carnis autem commixtione uoluptas est. nam in prolis prolatione gemitus. unde et ipse primo. ma[f. 102r]trimonio dicitur. in doloribus paries. {Gn 3, 16} Si ergo enixam mulierem intrare ecclesiam. proibimus ipsam ei penam {corr. poenam} in culpam deputamus. Baptizari autem uel nixa mulier uel hoc quod genuerit. si mortis periculo urguitur. uel ipsa ora eadem qua gignit. uel hoc quod gignitur eadem ora qua natum est nullo modo prohibetur. quia sancti mysterii gratia sicut uiuentibus atque discernentibus [f. 102v] cum magna discretionem preꝑbenda est. Itaque his quibus mors emminit sine ulla dilatione

offerenda. ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis misterium queritur. interuenientem paululum mora inuenire non ualeat quae redimatur. ad eius uero concubitus uir suus accedere non debet. quod adusque prolis quae gignitur ablactetur. Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo [f. 103r] surrexit. ut mulieres filios quos gignunt nutrire contempnat. eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Uidelicet ex sua causa incontinentiae uidetur inuentum. quia dum se continere non uolunt dispiciunt lactare quos gignunt. Haec itaque quæ filios suos ex praua consuetudine aliis ad nutriendum mulieribus tradunt. nisi purgationis tempora transierint uiris suis non debent aduinceri [f. 103v] quippe quia et si in partus causam cum inconsuetis menstruis detinentur uiris suis prohibentur. Ita ut morte lex sacra feriat. Si quis uero ad menstruatam mulierem accedat. quæ tamen mulier dum consuetudinem menstruam patitur. prohibere ad ecclesia non debet. quia ei nature superfluitas in culpa non ualet repotari. Et per hoc inuita patitur iustum non est ut ingressus ecclesie priuetur. [f. 104r] Nouimus namque quod mulier qui pro fluxum patiebatur sanguinis post tergo domini humiliter ueniens uestimenti eius fimbriam tetigit. atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxum sanguinis posita laudabiliter potuit domini uestimentum tangere. quare menstruum sanguinis patitur. ei non liceat domini ecclesia intrare. Sed dicit illa infirmitas compulit. has de quibus loquimur consue[f. 104v]tudo constringit. Perpende autem frater karissime quia omne quod in hac mortali carne patimur ex infirmitate nature est digno dei iudicio post culpam ordinate. Esurire namque sitire. estuare. algere. lassiscere ex infirmitate nature est. Et quid est. aliud. contra famem alimenta. contra sitim potum Contra estum auram Contra frigus uestem. Contra lassitudinem requiem querere [f. 105r] nisi medicamentum quidem contra egritudinis explorare. Femine itaque menstruos suos sanguis egritudo est. Si igitur bene præsumsit quæ uestimentum domini in languore posita tetigit. Quod une persone in infirmitati percipitur. Quare non concidatur cunctis mulieribus quæ nature suae uitio infirmatur. Sancte autem communionis misterium in eisdem diebus percipere non debet pro[f. 105v]hiberi. Si enim ex magna ueneratione percipere non præsumit. Laudanda est et si perciperit non iudicanda bonarum quippe mentium est. ibi aliquo modo culpas suas agnoscere ubi culpa non est. Quia sepe sine culpa agitur quod uenit ex culpa. Vnde etiam cum esurimus sine culpa comedimus ex culpa primi hominis factum est. Menstrua etenim consuetudo mulieribus non aliqua culpa est [f. 106r] Uidelicet quæ naturaliter accidit. Sed tamen quod natura ipsa ita uitata est. ut etiam sine uoluntatis studio uideatur esse polluta. ex culpa uenit uitium in quo seipsa qualis per iudicium facta sit humana natura cognoscat. Et homo qui culpa sponte

perpetrauit. reatu culpe portet inuitus. adque ideo feminę cum semetipsas considerant. et in menstrua consuetudine ad sacramentum dominici. cor[f. 106v]poris. ac sanguinis accedere non pręsumunt. de sua recte consideratione laudandae sunt. dum ad percipiendum uero ad relegiose uitę consuetudine eiusdem mysterii amore rapiuntur reprehēdende sicut prędiximus non sunt. Sicut enim in testamento ueteri. ora obseruantur opera. ita. in testamento nouo. non tam id quod exterius agitur. quam id. quod interius cogitatur. Sollicita intentione ad[f. 107r]tenditur. subtili sententia ponitur. nam cum multa lex uelut. immunda manducare prohibeat. In euangelio dominus dicit. non quod intrat in os coinquinat hominem. sed quod exeunt de ore illa sunt quę coinquant hominem. {Mt 15, 11} Atque paulo post subiecit exponens. Ex corde exeunt cogitationes male. {Mt 15, 19} ubi ubertim indicatum est. qvia illud apud omnipotente domino pollutum esse in opere ostenditur. quod [f. 107v] ex pulluta cogitationes radice generatur. Unde paulus apostolus dicit. Omnia munda mundis. coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum. {Tit 1, 15} adque mox eiusdem causa coinquinationis adnuntians subiungit. Coinquinata sunt enim eorum mens et conscientia. {Titus 1, 15} Sic ergo ei cibus immundus non est. cui mens immunda non fuerit. Quir quod munda mente mulier ex natura patitur ei. immunditia reputetur. [f. 108r] Uir autem cum propria coniuge dormiens. nisi lotus aqua intrare in ecclesia non debet. Sed neque lotus intrare statim debet. Lex autem ueteri pręcipit dicens. Ut mixtus mulieri et lauare aqua debeat. et ante solis occasum in ecclesia non intraret. Quod tamen intellegi spiritaliter potest. quia mulieri uir miscetur. quando inlicitę concupiscentię animus in cogitatione per deliberatione con[f. 108v]iungitur. Quia nisi sol occidat. ecclesiam non intret. Quia nisi prius ignis concupiscentię a mente deferueat. dignum se congregationi fratrum ęstimari non debet qui se grauari per nequitiam praue uoluntatis uidet. Et quamuis hac de re hominum rationis diuersa sentiant. atque alia custodire uideantur. Romanorum tamen semper ab antiquoribus {sic} usus fuit. post admixtionem propriae coniugis [f. 109r] et lauacri purificationem quęrere et ad ingressum ecclesię paululum reuertentes abstinere. nec hec dicentes culpam depotamus esse coniugium. Sed quia ipsa licita ammixtio coniugium sine uoluntate carnis fieri non potest. A sacri loci. ingressus abstinendum est. quia uoluntas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adulterio uel de fornicatione. sed de legitimo coniugio [f. 109v] natus fuerat qui dicebat. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in delictis peperit me mater mea: {Ps 50, 7} Qui enim in iniquitatibus conceptum se nouerat. ad delictum se natum gemebat. Quia portat arbor in rubore humore uitii quam traxit ex radice. in quibus tamen uerbis non ammixtione coniugium

iniquitatem nominat. Sed ipsam uidelicet uoluntatem commixtionis Sunt etenim multa quae [f. 110r] legitime et licite agimus et tamen in eorum. actu aliquatenus fedamur. Sicut sepe irascendo culpas insequimur. et tranquillitatem in nobis animę perturbamus. Et cum rectum sit quod agitur. non est tamen adprobabilem quod in eis animus perturbatur. Contra uitia quippe delinquentium iratus fuerat qui dicebat. Turbatus est pre ira oculus meus. {Ps 6, 8} Nisi etenim tranquilla. mens non ualet. in contempla[f. 110v]tionis se luce superne patrię intromitti. In ira ergo suum oculum turbatum dolebat. Qvi dum mala acta deorsum insequitur confundi atque turbari a summorum contemplatione cogibatur. Laudabilis ergo est ira contra uitium. et tamen molesta. quia turbatum se per {corr. pro !} aliquem reatum sentit. Sic itaque et bonum est coniugium. et tamen de uoluptate carnis habet apud se aliquem reatum. quia legitima carnalis copula oportet ut cau[f. 111r]sa. prolis sit. non uoluptatis et carnis commixtio creandorum liberorum sit gratia non satisfactio uitiorum. Si quis uero sua coniuge non cupide {sic} uoluptatis raptus Sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur. iste profecto siue de ingressu ecclesię. seu de sumendo dominicis {sic} corporis sanguisque mysterio suo est iudicio relinquendus. quia a nobis prohiberi non debet accipere qui in igne positus nescit ardere: Cum uero non amor subo[f. 111v]lis creandi. sed uoluptas dominetur in opere commixtionis. Habent coniugis etiam de sua commixtione quod defleant. Quod enim eis concidet sancta pređicatio et tamen de ipsa concessione metu animum concutit. Nam cum paulus apostolus diceret. Si quis se continere non potest habeat. uxorem suam. {1Co 7, 9} Statim subiungere curauit. Hoc autem dico secundum indulgentiam. non secundum imperium. {1Co 7, 6} Non enim indulgitur quod licet. quia iustum est [f. 112r] quod igitur indulgeri dixit. culpam esse demonstrauit. Uigilanti uero mente pensandum est. quod in sinai. monte dominus populo locuturus. ante eundum populum abstinere a mulieribus precepit. Et si illic ubi dominus per creaturam subditam hominibus loquebatur tanta prouisione est munditia corporis requisita. ut qui dei eloquia percepturi erant. mulieribus mixti non essent. Quanto magis mulieris qui uerum corpus dei omni[f. 112v]potentis accipiunt. custodire in se munditia carnis debent. Ne ipsa inestimabilis mysterii magnitudine grauentur. Hinc etiam ad dauid de pueris suis per sacerdotem dicitur. ut si a mulieribus mundi essent panes propositionis acciperent. quos. omnino minime perciperunt nisi prius mundus eos dauid a mulieribus fateretur. Tunc autem uir qui post ammixtionem coniugis lotus aqua fuerit. Etiam sacre commu[f. 113r]nionis mysterium ualuerit accipere. Cum ei iuxta pređinita sententia ecclesiam licuerit intrare.

VIII CAPITULO

Requisisti. si post inlusionem que per somnium solet accidere uel corpus domini quislibet. accipere ualeat. uel si sacerdos sit sacra solemnia celebrare. Et quidem hoc testamenti ueteris lex sicut superio capitulo diximus pollutum dicit. [f. 113v] Et nisi lotum aqua ei. usque ad uesperum intrare in ecclesia non concidet. Quod tamen specialiter populus spiritaliter intellegens. sub eodem intellectu accepit quo prēfati sumus. quia quasi per somnium inluditur. Qui temptatur inmunditia uanis imaginationibus in cogitatione inquinatur. Sed lauandus est aqua ut culpas cogitationis lacrimis abluat. [f. 114r] Et nisi prius ignis temptationis reciderit. reum se quasi usque ad uesperum cognoscat. Sed est in eadem inlusione necessaria ualde discretio que subtiliter pensare debeat ex qua re. accedat. menti dormientis. Aliquando enim ex crapula. aliquando ex nature superfluitate. uel. infirmitate. Aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex nature superfluitate euenerit [f. 114v] omnimodo hec inlusio non est timenda. quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendum est quam fecisse. Cum uero ultra modum appetitus gule in sumendis alimentis rapitur. atque idcirco humorum receptacula grauantur. habet exinde apud se animus aliquem reatu. non tamen usque ad prohibitionem. percipiendi sancti mysterii uel missarum solemnia celebrandi. Cum fortasse aut festus dies [f. 115r] exigit. aut exhiberi ministerium. pro eo quod sacerdos alius in loco deest ipsa necessitas conpellit. nam si adsunt alii qui implere ministerium ualeant. inlusio per crapula facta a perceptione sacri mysterii prohiberi non debet. Sed ab emolatione sacri mysterii abstinere ut arbitror humiliter debet. Si tamen dormientis mentem in turpi. imaginatione concusserint. nam sunt quibus ita plerumque inlusio nascitur. ut [f. 115v] eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginationibus non fedetur. Quare unum. in ibi ostenditur ipsa mens rea. non tamen fit. uel suo iudicio libera. cum se etsi dormiente corpore nil. meminit. uidisset. tamen in uigiliis corporis meminit in ingluuiem cecidisse. Sin. uero et turpi cogitatione uigilantis oritur. inlusio dormientis patit animo reatus suis. Uidet enim ex qua radice. inquinatio [f. 116r] illa processerit. quia quod cogitauit sciens. hoc pertulit nesciens. Sed pensandum est ipsa cogitatio. utrum in suggestionem. an. inde lectationem uel quod maius est in peccati consensu ceciderit. tribus etenim modis impletur omnem peccatum. uidelicet. suggestionem. dilectationem. consensum. Suggestio quippe fit per diabolum. Dilectatio per carnem. Consensus per spiritum. Quia et primam culpam serpens suggestit. eua. uelut caro delectat [f. 116v] est. adam uero uelut spiritus consensit. Et est necessaria magna discretio. inter suggestionem atque dilectationem. inter dilectationem atque consensum. Iudicem sui prēsedere

animum. Cum enim malignus spiritus peccatum suggesserit in mentem. Si nulla peccati dilectatio sequatur. peccatum omnimodo perpetratum non est. Cum uero dilectare caro ceperit. tunc peccatum incipit nasci. Si autem ex dilibe[f. 117r]ratione consentit. Tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est. In dilectatione nutrimentum. In consensu perfectio. Et saepe contingit. ut hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatione. Caro in dilectatione trahat. nec tamen animę eidem dilectationi. consentiat. Et cum uero dilectare caro. sine anima nequeat. ipse tamen animus carnis uoluntatibus reluctatur. [f. 117v] In dilectatione carnali aliquo modo legatur inuitus ut ei extra. ratione contradicat. nec consentiat. Et tamen dilectatione ligatus sit. Sed ligatum se uehementer ingemiscat. Unde et ille cęlestis exercitus præcipuus malis gemebat dicens. Uideo aliam legem in membris meis repunnantem legem mentis meae et captiuum me ducentem in lege peccati que est in membris meis. {Rm 7, 23} Si enim captiuus erat ... [*text ends imperfectly*]